

Dječje narodno stvaralaštvo kao poticaj za kreativnost i izražavanje u predškolskoj dobi

Zlatić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:700828>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**ANA ZLATIĆ
DIPLOMSKI RAD**

**DJEČJE NARODNO STVARALAŠTVO
KAO POTICAJ ZA KREATIVNOST I
IZRAŽAVANJE U PREDŠKOLSKOJ DOBI**

Zagreb, rujan 2020.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)**

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: **Ana Zlatić**

TEMA DIPLOMSKOG RADA: **Dječje narodno stvaralaštvo
kao poticaj za kreativnost i izražavanje u predškolskoj dobi**

MENTOR: doc. dr. sc., mr. art. **Tamara Jurkić Sviben**

Zagreb, rujan 2020.

Zahvala Meku

„Hvala ti što putuješ sa mnom u istom vlaku života, što me činiš slobodnom, kreativnom i svojom.“

SAŽETAK

Rad prikazuje kako dječje narodno stvaralaštvo može poticati kreativnost i izražavanje u predškolskoj dobi. Dječja se kreativnost ostvaruje kada djeca svoje doživljaje izražavaju u vidu pokreta, crteža i kreiranju priča. Za odgojitelja je izazov kojom će metodom poticati kreativnost i znatiželju. Mnogi oblici narodnog stvaralaštva, kao i folklor, dio su dječjeg stvaralaštva jer su ih djeca stvorila, preoblikovala i prihvatila. S obzirom da djeca imaju izuzetnu sposobnost opažanja i brzine viđenja preporučljivo im je ponuditi mnoštvo već zapisanih i sistematiziranih narodnih sadržaja te ih odgojiteljskim kompetencijama i dodatno emotivno obogatiti.

Projekt „Dajmo djeci korijene i krila“ u Dječjem vrtiću Prečko u Zagrebu poslužio je kao pozitivna metoda za ostvarenje ciljeva vezanih uz dječje narodno stvaralaštvo i kreativnost.

Odgojno-obrazovni projekt Etnografskog muzeja u Zagrebu i Radija *Kaj* započeo se ostvarivati darivanjem tradicijskih drvenih igračaka (koje je UNESCO uvrstio na reprezentativnu listu zaštićene kulturne baštine) djeci u vrtićima i dječjim domovima. Akcija „Dajmo djeci korijene i krila“ uključila je starije grupe u provedbu projekta. Aktivnosti su trajale cijelu pedagošku godinu, u sobi dnevnog boravka, predprostoru vrtića, te na dvorištu vrtića. Darivanje kompleta s tradicijskim igračkama nastavlja se i dalje. Prema interesu djece i odgojitelja, aktivnosti vezane uz tradicijsko stvaralaštvo prisutne su i u mlađim grupama.

Kroz dječje narodno stvaralaštvo uočilo se da djeca sa slabijim socijalnim kompetencijama uspješnije uspostavljaju kontakt s vršnjacima.

Narodne nošnje, frizure i ogjavlja, pjesme i plesovi, sviranje, te igre i crtanje narodnih motiva, poslužili su za improvizaciju i stvaranje novih djela kao i za izvedbe već poznatih igara s pjevanjem, brojalica, uspavanki i rugalica koje su dio folklornih sadržaja.

Kao rezultat svih aktivnosti potvrđuje se da su djeca usmjerena i fokusirana na stvaralački proces, te su izrazito motivirana za nove aktivnosti i stjecanje znanja. Samostalno ili u grupi obogaćuju doživljaje stvarajući temelje na kojima kreativno nadograđuju vlastiti stvaralački potencijal. Tijekom integriranih aktivnosti osobito se potiče razvoj fine motorike, govora, ritma i intoniranja melodije u cjelovite spontane sadržaje. Slušanjem glazbe folklornog sadržaja i plesanjem nekih poznatih zavičajnih plesova, djeca stječu znanja o kulturi i običajima svoga naroda.

Ključne riječi: djetinjstvo, glazba, igra, kreativnost, socijalna kompetencija, stvaralaštvo

SUMMARY

CHILDREN'S FOLK ART AS A STIMULUS FOR CREATIVITY AND EXPRESSION OF THE CHILD IN PRESCHOOL AGE

The work shows how children's folkloric artistic expression could encourage creativity and expression in pre-school age. Children's creativity realizes when children express their impressions through movement, paintings and making up the stories. It is a challenge for the educator to choose a method for encouraging the creativity and curiosity. Many kinds of folkloric artistic expression as well as folklore are part of the children's creativity since children created them, performed them and accepted them. Since children have extreme ability to perceive and velocity of seeing, it is advisable to offer them a lot of already existing written and systematized folkloric material and to enrich then additionally emotionally with a help of family competencies.

The project „Let's Give the Children Roots and Wings“, in the kindergarten Prečko in Zagreb served as a positive method for realization of goals related to the children's folkloric artistic expression and creativity.

Educational project of Ethnographic museum Zagreb and Radio Kaj started to realize by providing traditional wooden toys (included in UNESCO's representative list of protected cultural inheritance) to children in kindergartens and children's homes. The action „ Let's Give the Children Roots and Wings“ joined older groups in the realization of the project. Activities lasted the whole pedagogical year, in the livingroom space, anteroom of the kindergarten and in the kindergarten's courtyard. The handover of the sets with traditional toys continues further. Depending on the children's and educator's interests, activities related to traditional artistic expression are present also in the younger groups.

Through children's folkloric artistic expression it was noticed that the children with weaker social competencies manage to make a contact with their peers with more success.

Folk costumes, hairdos and headstalls, songs and dances, playing, games and drawing of the folkloric motives served for the improvisation and creation of new work as well as performance of already known plays with singing, counters, lullabies and gibbers which are the part of the folkloric content.

As the result of all the activities it was confirmed that children are directed and focused on creative process and are extremely motivated for new activities and gaining knowledge. Individually or in groups they enrich the impression by creating a foundation on which they creatively upgrade their own creative potential. During integrating activities it is specially encouraged the development of fine motor skills, speech, rhythm and intonation of the melody in complete spontaneous content. Children get the knowledge of culture and

customs of their nation by listening to the music of folkloric content and by dancing some of the famous native dances.

Key words: childhood, creativity, music, play, social competence

Sadržaj

1.	UVOD	1
2.1.	Narodno stvaralaštvo	3
2.2.	Folklorno stvaralaštvo	4
2.3.	Dječje stvaralaštvo	5
2.4.	Dječje narodno stvaralaštvo.....	5
3.	SADRŽAJI KOJI PRIPADAJU DJEČJEM NARODNOM STVARALAŠTVU	7
3.1.	Brojalice.....	7
3.2.	Uspavanke.....	7
3.3.	Dječje pjesme	7
3.4.	Dječje igre s pjevanjem	7
3.5.	Djeca u narodnim običajima	8
3.6.	Dječja narodna nošnja	10
3.7.	Narodni plesovi za djecu	10
3.8.	Dječje sviranje na narodnim (tradicijskim) instrumentima	10
4.	KREATIVNOST - STVARALAŠTVO	12
5.	PROJEKT „DAJMO DJECI KORIJENE I KRILA“	15
5.1.	Primjeri tijeka aktivnosti dječjeg narodnog stvaralaštva kao poticaj za kreativnost i izražavanje u predškolskoj dobi.....	17
5.2.	Izvedbe pjesama, plesova i igara	31
5.3.	Izvedbe aktivnosti za djecu rane dobi.....	37
6.	INTERPRETACIJA PROJEKTA	41
7.	ZAKLJUČAK.....	42
	LITERATURA.....	43
	POPIS SLIKA	46

1. UVOD

Govoreći o životu čovjeka, djetinjstvo se smatra najznačajnijom fazom razvoja. Kao razdoblje brzih i složenih promjena djetinjstvo podrazumijeva najosjetljivije i najranjivije životno doba koje utječe na pojedinca, na njegov kasniji život. Tijekom djetinjstva dolazi do uspostavljanja i pokretanja razvoja modela ponašanja, vještina i učenja. Djeca brže uče tijekom prvih godina života nego u bilo kojem kasnijem životnom razdoblju. Potrebna im je ljubav, privrženost i mentalna stimulacija kao i kvalitetna prehrana i dobra zdravstvena zaštita kako bi razvila svoj puni potencijal. Rano djetinjstvo obilježava izuzetna ranjivost, ali i brojne mogućnosti. Ono što je učinjeno i što nije učinjeno tijekom ovog razdoblja može imati cjeloživotni utjecaj na zdravlje pojedinca, njegovo ponašanje i sposobnost u uspostavi odnosa i postignuća uspjeha u obrazovanju i profesionalnom životu.

Zajednica u kojoj dijete živi ima veliku ulogu na opći socijalni kontekst jer se u zajednici proživljava život pojedinca. Ona je od središnje važnosti za socijalni i emocionalni život djece. Djetetova aktivna priroda prepoznaje se u njegovoj igri, spontanom učenju, istraživanju, maštanju, a socijalne vještine razvijaju se u odnosima s drugima i uključuju složenu međuigru osjećaja, misli i umijeća. Kako je za učenje tih mogućnosti potrebno vrijeme, važno je da temelje u ranom djetinjstvu polažu strpljivi i obazrivi roditelji, odgojitelji, učitelji i druge odrasle osobe koje će poticati dječju maštu i kreativnost. Osim određenih razvojnih psihičkih sposobnosti, dijete u ranoj dobi raspoláže i većim potencijalom za složenije izražavanje u simboličkoj igri, kao i u umjetničkom izražavanju.

Promatrajući djecu kako reagiraju na glazbu, možemo zamijetiti da djeca spontano pjevaju, plešu, sviraju, igraju se uz glazbu, crtaju. Pri tome nisu opterećena. Zanima ih kulturno nasljeđe naših predaka ako im se predstavi na zanimljiv i primjeren način. Uz bake i djedove, roditelje, odgojitelje i vršnjake koji potiču dječju znatiželju i kreativnost dijete usvaja temelje kulturne baštine. U dječjem vrtiću, osim s folklornim pjesmama i plesovima, djeca se susreću i s tradicijskim igračkama, instrumentima, nošnjom. Zato je od najranijeg djetinjstva važno ukazivati na bogatstvo, posebnost i osebnost kulturne baštine što može biti polazište u oblikovanju životnih stavova, vrijednosti i obrazaca ponašanja. Djeca u dobi od 3. do 6. godine života mogu spoznati svoje neposredno okruženje, treba im dati priliku da ovisno o njihovim potrebama, interesima i sposobnostima zadovolje svoju prirodnu radoznalost za običaje svojega ili drugih krajeva, te da kroz aktivnosti dječjeg narodnog stvaralaštva neposredno stječu iskustva i istražuju, a o čemu će biti više riječi u narednim poglavljima ovoga rada. Mjesto unutar kojeg dijete odrasta, društvene i kulturne poveznice, oblikuju njegov život, produbljuju razumijevanje svijeta u kojem živi, učvršćuju osjećaj identiteta i socijalnih veza. Važnost spoznavanja identiteta nalazimo i u temeljnim vrijednostima Nacionalnog kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. „Temeljne vrijednosti Nacionalnoga

kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje proizlaze iz opredijeljenosti hrvatske obrazovne politike za cjeloviti osobni razvoj djeteta, za čuvanje i razvijanje nacionalne, duhovne, materijalne i prirodne baštine Republike Hrvatske“.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje promiče planiranje i djelovanje odgoja i obrazovanja utemeljenog na vrijednostima koje bi iz perspektive povijesti, kulture, suvremenih događaja i projekcija budućnosti trebale unaprijeđivati intelektualni, društveni, moralni i duhovni i motorički razvoj djece, a to su: znanje, identitet, humanizam i tolerancija, odgovornost, autonomija i kreativnost.“ MZOS (2014). Kako bi djeca bolje razumjela vlastiti identitet, ali i identitet drugih važno je da dječji vrtići budu mjesto susreta različitih kultura.

Kroz dječje narodno stvaralaštvo djeca usvajaju svijest o identitetu kroz usvajanje pjesama, plesova i običaja. Sadržaji usvojeni u toj najosjetljivijoj i emocionalno važnoj dobi ostaju trajno zabilježeni u emocionalnom i kognitivnom svijetu djeteta.

Promatrajući djecu kako reagiraju na različite aktivnosti, kao na primjer na: glazbu, pjevanje, plesanje, sviranje, crtanje, modeliranje, izradu ukrasa, igre tijelom i sl., možemo zamijetiti da pri tome nisu opterećena i ne razmišljaju o kvaliteti svojih aktivnosti i postupaka. U dječjoj je prirodi konstantna aktivnost i potreba za pokretom. U slobodnoj igri nastaju kreativne pjesme i pokreti koji mogu pomoći kod razvoja sposobnosti za stvaranje bliskih i uzajamnih odnosa s vršnjacima. Na taj se način njeguje pripadnost grupi i rodnome kraju.

Cilj ovoga rada je uočiti kako dječje narodno stvaralaštvo može poticati maštu, kreativnost i izražavanje u predškolskoj dobi. Težište je na samom kreativnom činu, tj. razvoju djetetovog urođenog kreativnog potencijala.

U ovome je radu deskriptivnom metodom prikazan projekt „Dajmo djeci korijene i krila“ proveden u Dječjem vrtiću *Prečko* u Zagrebu. U teorijskom dijelu ovoga rada korišteni su znanstveni i stručni izvori koji se bave dječjim urođenim glazbenim i drugim potencijalima kao i već ostvarena iskustva u tim procesima.

Kompetencije odgojitelja presudne su u pokretanju tih urođenih djetetovih kreativnih potencijala jer dječje narodno stvaralaštvo je povezano s odgojiteljevim poznavanjem narodne glazbe, narodnih pjesama, plesova, igara, nošnje, instrumenata, igračaka, vezova i ostalih narodnih elemenata.

Rezultati projekta „Dajmo djeci korijene i krila“ upućuju na važnost upoznavanja djece predškolske dobi s narodnim običajima te kako narodni motivi mogu biti veliki poticaj kod razvijanja osjećaja veselja, sreće i zadovoljstva kod djece stvarajući maštu i kreativnost koja daje rezultate u slobodnom i emotivnom dječjem samopouzdanju.

2. STVARALAŠTVO

Je li bilo koja radna aktivnost ujedno i stvaralačka? Obično su ljudske djelatnosti ponavljanje već poznatih naučenih aktivnosti, dok stvaralaštvo podrazumijeva novu, posebnu i do tada nepoznatu kreaciju. Ako kažemo da je stvaralaštvo ukupnost stvorenih djela u nekoj umjetnosti, u nekom vremenu, u nekom narodu (Anić, 2007, str. 543) onda je moguće zaključiti da je stvaralaštvo univerzalna ljudska kvaliteta. Navedeno potvrđuju i autori (Temkov i Pavelić, 2010: 16) kada izriču: „Povijest intelektualnosti čine tisuće pronalazaka, stvari i vještina. U svakome radu ima trenutaka nadahnuća kada se um, duša i volja usredotoče na rješavanje novog problema. Može nam se i posrećiti da načinimo nešto čega se do sada nitko nije dosjetio, a veliko je i važno. Visprene ideje i stvaralačka djela osnovica su životnog bogatstva“.

U ovom radu pojam stvaralaštva promatrat će se kao stvaralaštvo općenito, narodno stvaralaštvo, dječje stvaralaštvo i dječje narodno stvaralaštvo.

Iz navedenog je vidljivo koliko je važno djecu odgajati u stvaralačkom ozračju, te odgovorno poštovati njihove novonastale ideje. Pod pojmom ideje se može podrazumijevati neka misaona tvorevina kojom će se nešto riješiti ili nešto novo stvoriti. Stoga je izrazito važno motivirati i poticati intelektualne i emocionalne značajke svakog djeteta. Kulturno i umjetničko područje u odgojno-obrazovnom procesu pruža brojne mogućnosti za poticaj i razvoj kreativnosti. U predškolskoj dobi odgojitelji, uz roditelje, u poticanju kreativnosti imaju izrazito značajnu ulogu.

2.1. Narodno stvaralaštvo

Narodno stvaralaštvo je dio kulture. Kultura obuhvaća ukupnost materijalnih, etičkih i društvenih vrijednosti, što ih je stvorilo čovječanstvo (Anić, 2007, str. 334) dok narodno stvaralaštvo podrazumijeva stvaralaštvo određenog naroda, određenog kraja te pripadne mu umjetnosti kao dijela umjetničkog izražavanja.

Narodno stvaralaštvo ostvaruje se u mnogim područjima poput književnosti (usmena ili pučka), glazbe, plesova, dramskog izraza (folklorno kazalište), te likovnog stvaralaštva (graditeljstvo, drvodjelstvo, rezbarstvo, kiparstvo, boja, slikarstvo i ornamentika), nošnjama i običajima.

Tradicija (lat. traditio: predaja, predavanje) se prema Hrvatskoj enciklopediji (2020) definira kao: „iskustva i kulturne tečevine (običaji, vjerovanja, norme, vrednote i dr.) neke zajednice prenošeni – usmeno, pismeno ili primjenom – iz naraštaja u naraštaj“. Prema definiciji vidljivo je da je i narodno stvaralaštvo dio tradicije, odnosno jedna od ključnih karakteristika narodnog stvaralaštva je tradiranje, odnosno prenošenje običaja iz generacije u generaciju. U tome kontekstu autori (Čapo Žmegač i sur., 1998, str. 17) ističu: „Naime, kao što kultura nije upisana u genetski kod čovjeka, tako nije niti u svojoj generaciji izmišljena: u

procesu tradiranja (prenošenja) kulture s naraštaja na naraštaj gdje pojedinac uči modele ponašanja i mišljenja koje nudi određena kultura“.

Stoga i predškolske ustanove, koje se profesionalno bave odgojem i obrazovanjem djece rane i predškolske dobi, imaju važnu ulogu u osvješćivanju kulture, tradicije, narodnih običaja, a posebno segmenata koji su bliski djeci kao što je dječje narodno stvaralaštvo. Ono dobiva svoj smisao u očuvanju tradicije kada djeca spontano i motivirano spoznaju njegove elemente, te na njima stvaraju vlastite produkte bilo materijalne ili nematerijalne baštine (nove igračke, dijelove nošnji ili uporabnih predmeta, dječje pjesme, brojalice, malešnice ili igre s pjevanjem).

2.2. Folklorno stvaralaštvo

Folklor prema Hrvatskoj enciklopediji (2020), (eng. folklore, od *folk*: puk, narod i *lore*: nauk, znanje), predstavlja „stvaralaštvo utemeljeno na tradiciji neke kulturne zajednice, koja pojedinci ili skupine uče i reproduciraju pretežno usmeno, oponašanjem ili na neki drugi (neškolorani) način, a njime se izražava kulturni i socijalni identitet zajednice. U širem smislu folklor označava narodnu (pučku) kulturu; u Hrvatskoj je uobičajen u značenju zajedničkog imena za tradicijsku umjetnost koja sadržava oblike književnosti (usmena ili pučka književnost), glazbe (folklorna ili narodna glazba), plesova (folklorni ili narodni ples), dramskog izraza (folklorno kazalište) te likovnog stvaralaštva (folklorni likovni izraz)“.

U opisivanju folklornog stvaralaštva etnolog Ivan Ivančan piše o životu u Podravini (Ivančan, 1989). Modernizacijom rustikalnih sela starinski običaji i potrebe ljudi mijenjaju se te postaju temelj novoj nadolazećoj kulturi. Kuće sa slamnatim krovovima, škrinje, klepet kolovrata, predenje tkanja i stari običaji obilježili su život čovjeka i zajednice. Prisjećanje na prigode osobnog života ljudi jednog kraja uz suvremene običaje koji se oslanjaju na tradiciju mogu se uočiti velike lokalne, obiteljske i individualne razlike. Plesali su se drmeši te polke i oberštajeri (plesovi susjednih europskih zemalja).

Pjevalo se glasno iz grla i pluća, tzv. grleno pjevanje. Ljudi su uglavnom nosili nošnje koje su izrađivali u kućanstvu. Tkanina se također izrađivala domaćom proizvodnjom. U slobodno vrijeme vezlo se i izrađivale su se ogrlice.

Iz ovog opisa života u Podravini moguće je uočiti veliku potrebu ljudi za stvaranjem, zabavom i drugim društvenim aktivnostima. To je nekada bio dio svakodnevnog života i kulture sredine u kojoj se svakodnevno živjelo. Danas, pod utjecajem suvremenog načina života, mnogi se običaji i dijelovi tradicije gube i nestaju. Stoga je posebno važno osvješćivati i poučavati nove naraštaje njihovoj kulturnoj tradiciji kako bi se povezali sa vlastitim kulturnim identitetom, ali uvažavajući i učeći o vlastitoj tradiciji, naučili poštivati i tradicije drugih naroda i kultura.

2.3. Dječje stvaralaštvo

Pojam dječjeg stvaralaštva možda najbolje opisuje autorica Rosemary Levy Zumwalt (1999, str. 23) u svom tekstu „The complexity of children's folklore“ (Kompleksnost dječjeg folklor) gdje objašnjava trenutak prikupljanja dječjih igara, pjesama, brzalice i dr.:

„Kad sam tek počela raditi na dječjem folkloru, poslušno sam ispitala svoje pet-, šest- i sedmogodišnje ispitanike sva propisana pitanja: Gdje si to naučio? Zašto misliš da je to smiješno? Kako to zovete? Oni bi, nakon mnogih tjedana, to podnosili s izrazitim strpljenjem. S glavama nagnutima na jednu stranu i suženih očiju, odgovorili bi: „Ja nisam to naučio ni od koga. Izmislio sam!“ Zar ne vidiš zašto je to smiješno? Smiješno je, to je sve!“ Tada bih ustrajala i dobila bih odgovore potrebne za svoje istraživanje.“

Iz navedenog proizlazi da sve što djeca stvore, iskreiraju u trenutku igre, zabave, interakcije s drugom djecom i socijalizacije u najraznovrsnijim vidovima dječjih aktivnosti u vrtiću, školi, na ulici, na radionicama i raznim izvaninstitucionalnim aktivnostima pripada dječjem stvaralaštvu. To mogu biti vidovi usmenog stvaralaštva kao što su brojalice, rime, pjesme, priče ili materijalni artefakti poput raznih pribora za igru (lukova, prački, oružja, lutkica, vlakova, automobila, mobitela, tableta i dr.). Različite kulture na različitim kontinentima imaju različite oblike izražavanja unutar područja dječjeg folklor.

2.4. Dječje narodno stvaralaštvo

Dječje narodno stvaralaštvo podrazumijeva stvaralaštvo koje je rezultat dječjih aktivnosti u određenom narodu, određenom kraju ili određenoj umjetnosti. Autentičnom građom dječjeg narodnog stvaralaštva bave se pojedini znanstveni i stručni radovi, ali ona je još uvijek do sada relativno slabo znanstveno istražena i sistematizirana.

Pjesme, plesove, igre i običaje vrijedni sakupljači narodnog blaga zapisali su te je stvorena literatura koju možemo koristiti u radu s djecom. Na prostoru Hrvatske, do danas su najpoznatija djela o dječjem narodnom stvaralaštvu napisali sakupljači: Franjo Ksaver Kuhač, Vinko Žganec i Goran Knežević.

Dječje narodno stvaralaštvo nalazimo u: igrama, igrama tijelom, igrama s pjevanjem, dramskim igrama, glazbenim igrama, brojalicama, igrama riječima, dječjim pjesmama, plesovima, nošnjama, sviranju tradicijskim instrumentima (zujaljke, klopotaljke, guslice, frulice, fučkaljke, žveglice) i predmetima (rifljača, lončići, kuhača, stepača, potkova, dašćica i dr.) (Knežević, 1993).

Razlikuje se stvaralaštvo za djecu ako su ga stvarali odrasli, poput uspavanki ili su kreacije nastale kao proizvod dječje mašte i nadahnuća (brojalice, rugalice, igre, imitacije i dr.).

Nadalje, Knežević (1993) navodi da se u dječje stvaralaštvo koje pripada nematerijalnoj tradicijskoj kulturi ubrajaju igre prstima, brzalice, ritmične igre, dječje pjesme, prigodne pjesme vezane uz vjerske i svjetovne običaje, dječje igre i sl., dok u materijalnu tradicijsku kulturu dječjeg folklor pripadaju dječji

instrumenti, prigodni rekviziti i oprema, narodna nošnja i frizure, likovno stvaralaštvo i razna druga umijeća materijalne tvorbe.

Dječji folklor ima zanimljiva i estetski vrijedna područja koja se mogu lako uklopiti u pedagoški proces. Tu se ponajprije misli na dječje igre s pjevanjem koje potiču dobro raspoloženje, vedrinu i angažman cjelovitog psihofizičkog sustava. Svojim sadržajem mogu biti vrlo zanimljive i inspirativne te poticati kreativnost, individualnost, maštu i stvaralaštvo. U knjizi Gorana Kneževića *Naše kolo veliko*, dječje igre s pjevanjem opisane su i razvrstane po osobinama kao što su npr. igre biranja, pogađanja, oponašanja, pokreta i različitih improvizacija.

Igre s pjevanjem su općenito važne za glazbeni odgoj djeteta. Jednostavni napjevi utječu na razvoj sluha i glasa, a tekstovi obogaćuju rječnik te proširuju djeci znanje o okolini u kojoj žive. Takve igre sadrže različite pokrete kojima stvaramo uspješnu izvedbu uz pjevanje. Izborom igre trebamo voditi brigu o mogućnostima i vještini izvođenja djece (Manasteriotti, 1986).

Cilj igara s pjevanjem je stvaranje ozračja razdraganosti, neopterećenosti, ugone te popunjavanje slobodnog vremena. Igranje igara s pjevanjem potpuno zadovoljava dječju potrebu za plesom, za pjevanjem, slušanjem glazbe i za igrama s pravilima. Često tim igrama prethodi potreba za igrom pretvaranja (Gospodnetić, 2015).

3. SADRŽAJI KOJI PRIPADAJU DJEČJEM NARODNOM STVARALAŠTVU

U ovom poglavlju osvrnut ćemo se na razne oblike u kojima se ostvaruju glazbene komponente dječjeg narodnog stvaralaštva.

3.1. Brojalice

Brojalice su prema Elly Bašić najčišći poetski vid dječjeg stvaralaštva. „Upravo zbog neskućene slobode djeteta, da se služi materijom iracionalnih riječi i slogova, brojalica je najelastičnije sredstvo za oblikovanje i realizaciju djetetove fantazije i htijenja.“ (Bašić, 1957, prema Knežević 1993: 13).

3.2. Uspavanke

Prema Knežević (1993) uspavanke predstavljaju posebno vrijedno područje namijenjenoj djeci. Uglavnom se radi o stvaralaštvu odraslih koje se po melodiji i tekstu prilagođuje dječjem uzrastu. Osnovna karakteristika im je emotivnost, toplina i senzibilitet prema djeci. Lako su pamtljive te ih djeca kad odrastu prenose na svoju djecu. Uspavanke se prenose usmenom predajom tako da sadrže govorne i glazbene osobine određenog područja.

3.3. Dječje pjesme

U folklornoj tradiciji dječje su pjesme u glazbenom smislu vrlo jednostavnih melodija i jednostavnih ritmičkih obrazaca, ali se teme na vrlo često naivni i spontani način referiraju na život ljudi, biljni i životinjski svijet te činjenice i pojave koje su dio dječjeg svijeta i predmet dječjeg interesa.

U ovu kategoriju pripadaju i pjesme koje su stvarali odrasli, a djeca su ih usmenom predajom prihvatila (Knežević, 1993).

3.4. Dječje igre s pjevanjem

U današnje doba djeca rijetko svoje slobodno vrijeme provode na otvorenome. Upravo prepuštenost otvorenom prostoru poticalo je djecu na osmišljavanje raznih igara. Tako su nastajale i igre s pjevanjem koje karakterizira radost u zajedništvu kroz druženje i poštivanje pravila. Igre s pjevanjem od zaborava sačuvali su odgajatelji, pedagozi i učitelji zapisujući i snimajući igre koje su se svakodnevno izvodile u vrtićima. Prema Gospodnetić (2015) cilj igara s pjevanjem je stvaranje ozračja razdraganosti, neopterećenosti, ugone, ispunjavanje slobodnoga vremena, igranje s djecom i samostalnost djece u izvođenju istih. Igre s pjevanjem svojom materijom i strukturanošću, kao glazbena aktivnost u vrtiću, pripadaju glazbeno-didaktičkim igrama. Borota (2013) navodi kako glazbeno-didaktičke igre, kao

usmjerena aktivnost, utječu na sva područja dječjega razvoja kao što su razvoj pokreta i spretnosti, kognitivni, emocionalni, socijalni i moralni razvoj te razvoj ličnosti.

Dječje igre s pjevanjem se kao oblik dječjeg narodnog stvaralaštva češće javljaju kod djece starije dobi. Radi se o igrama koje su nastajale u slobodno vrijeme, prije ili poslije škole, u prirodi, za vrijeme blagdana i ostalih prigoda. Sadržaj tih igara je imitiranje, pogađanje, biranje, kretanje u prostoru i improvizacija. Mnoge su iskazivale neizvjesnost i iščekivanje pa su zato bile interesantne i uzbudljive kod djece. Postoji niz zapisa sa različitim melodijskim i tekstualnim varijantama ovisno iz kojeg područja dolaze. Izvedbe dječjih igara s pjevanjem su jedna od najznačajnijih narodnih tvorevina za djecu. Spomenimo najpoznatije: „Ide maca oko tebe“ i „Ringe, ringe raja“ (Knežević, 1993, str. 73).

3.5. Djeca u narodnim običajima

S obzirom na cjeloviti pristup kulturoj baštini i narodnim običajima koji uključuju i dječje narodno stvaralaštvo nemoguće je zaobići i odnos prema djeci u narodnim običajima te njihovo oblačenje, odnosno uređivanje za pojedine običaje. Time će u ovome radu biti prikazane i vrste i dijelovi nošnje koji se mogu uključiti u integrirani kurikulum ranog i predškolskog odgoja.

Svjetovalni i vjerski blagdani djeci su posebno bili dragi jer su s velikim ushićenjem doživljavali te trenutke. Posebno su poticali njihovu maštu i stvaralaštvo koja se prenosila predajnom kulturom. Za neke obrede djeca su se posebno oblačila u narodnu nošnju, pjevala i ophodila selom. Često su za svoje sudjelovanje bili darivani od odraslih na blagdane sv. Barbare, sv. Nikole, poklada, Jurjeva, Božića i Uskrsa (Knežević, 1993).

U Leksikonu ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva (ur.) Badurina (1979: 308 - 309) opisuje primjere običaja o blagdanima Jurjeva i Ivanja. „U agrarnim i stočarskim sredinama, kakva je bila kod nas, Juraj je postao zaštitnik zemlje, usjeva, zelenila i stoke pa je u funkciji (posebno kod Slavena) supstituirao starije, predkršćanske agrarne i stočarske kultove. Zaštitnik je i svih obrta koji su u vezi s ratovanjem, zaštitnik konja, zaštitnik ratara i pastira“.

U našoj predajnoj kulturi postoji mnoštvo običaja na Jurjevo. Uoči Jurjeva (23. travnja), palio bi se krijes i u predvečerje bi dječaci išli od kuće do kuće i pjevali prigodne pjesme. Nosili bi bukove grane, a jedan dječak bi nosio košaru za darove. Mještani bi im darivali jaja, a jednu grančicu ostavili bi domaćinu kuće, gazdi, za sreću u novoj gospodarskoj godini i da mu stoka bude zdrava.

Pisan Vuzam prošao

Kupinec - Jastrebarsko

zapis : Božo Potočnik

Musical score for 'Pisan Vuzam prošao' in G major, 2/4 time. The score consists of three systems of music with lyrics underneath. The first system has two lines of lyrics. The second system has two lines of lyrics. The third system has one line of lyrics.

Pi - san Vu - zam pro - ša - o ze - len Ju - raj do - ša - o
Aj - te ku - ma u ko - ma - ru, nos' - te ja - ja u ko - ša - ru,
Iz ze - le - ne go - re u 'vo rav - no po - lje
Do - ne - sel je tra - vi - cu, la - ket du - gu mla - di - cu.
Ne - daj - te nam du - go sta - ti pred svo - je - mi vra - ti
Ni - je Ju - ro sva - ki dan več na le - to je - dan dan.
Daj - te da - ruj - te Ju - ru ze - le - nog

U ophodima na Ivanje (24. lipnja, blagdan sv. Ivana Krstitelja) ili uoči blagdana koji su rasprostranjeni na područjima sjeverozapadne Hrvatske, sudjelovale su najčešće djevojčice (ponekad uz pratnju jednog ili više dječaka). Djevojčice bi bile uredno počešljane i odjevene u bijelo s vjenčićima na glavi. Obilazile bi kuće i pjevale pjesme za dobro zdravlje, sreću, dobru ljetinu i budućnost.

LADARKE

zapis : Emil Cossetto

Musical score for 'LADARKE' in G major, 3/4 time. The score consists of four systems of music with lyrics underneath. The first system has one line of lyrics. The second system has one line of lyrics. The third system has one line of lyrics. The fourth system has one line of lyrics.

Mi no - si - mo ze - len ven - ěc,
daj nam La - do le - pi La - do
ze - len ven - ěc zšip - ko - vi - ne,
daj nam La - do, le - pi La - do

3.6. Dječja narodna nošnja

Dječja je nošnja u povijesti bila vrlo jednostavna, osobito do polaska djeteta u školu: bijela košuljica domaćeg ruha kod dječaka i bijela bluza sa dijelovima čipke na prsima i rukavima kod djevojčica. Osnovni dijelovi nošnje (Prigorje, Zagorje, Podravina i Međimurje) su gaće (hlače), robača (košulja), lajbec (prsluk), čizme i škrlak (šešir) kod muških, dok kod ženskih nošnji to je opleće (bluze), rubača (suknje), fertun (pregača), marama, kožulic (prsluk), poculica i kraluža (ogrlica). Vrednija i raznovrsnija nošnja izrađivala se tamo gdje je bilo više obilja.

Kasnije, ovisno o mogućnostima, djeca su dobivala i svečanu nošnju. Ukrasi su bili bogatiji i sličniji nošnji odraslih. Svaki kraj ili selo moglo se raspoznati po tim detaljima i motivima. Način češljanja i oglavlje djevojčica bilo je vrlo važno, te su mame i bake pridavale pozornost da djevojčica ne izađe neuredna i nepočešljana. Također tip frizure razlikovao se od mjesta do mjesta, a znali su ih još ukrašavati različitim ukrasima, npr. cvijećem kao i ukrasnim raznobojnim trakicama. Običaj je bio da odrasle djevojke pokrivaju glavu maramama dok djevojčice to nisu činile (Knežević, 1988).

3.7. Narodni plesovi za djecu

Narodni plesovi za djecu predstavljaju područje koje zahtijeva stručnost, znanje i odgovornost. Potrebno je poznavati strukturu, stil, kontekst i druge značajke prilikom prenošenja na mlade generacije. Narodni ples predstavlja komunikaciju među ljudima (verbalnu i neverbalnu). Možemo razlikovati plesove prema kontekstu; u prirodnom okruženju područja, obredne plesove, plesove kao zabavu na selu i u gradu. Kolo je plesni oblik gdje je svatko mogao sudjelovati i ostvariti kontakt i komunikaciju, a djeca su obično oponašala dobre plesače i plesačice. Uvježbati narodni ples može se zbog rekreacije i zabave njegujući k tome pripadnost rodnom kraju ili zavičaju (Knežević, 2005).

Pokreti se u plesnim strukturama mogu izvoditi pojedinačno, u parovima ili u skupinama, uz pjesmu, ritmičku pratnju koja se daje pljeskanjem, udaraljka ili instrumentima.

„Ples omogućuje čovjeku opuštanje i rušenje barijera koje ga koče u komunikaciji svakodnevnoga života. Plesna umjetnost je prouzročitelj svih umjetnosti koja ima svoj izraz u ljudskoj osobnosti“ (Šumanović, Filipović, Sentkiralji, 2005).

3.8. Dječje sviranje na narodnim (tradicijskim) instrumentima

Glazbene sposobnosti djeteta među kojima je i sviranje dolaze do izražaja vrlo rano. Već od treće godine života dijete može razlikovati glazbene specifičnosti u visini tona, melodiji, ritmu, boji tona, glasnoći itd. Sviranje u predškolskom razdoblju može biti na instrumentima koja djeca pronalaze u prirodi, poput sviranja na vlati trave, cjevčici maslačka ili koje lako mogu izraditi kao frulice, žveglice, kukuruzne svirale,

te predmete odraslih kao zvona, prda (lončani bas), rogovi životinja, čegrtaljka, klepka, rifljača, lončići, stepača, dašćica s kuhačom, zujaljka. Period do polaska u školu ispunjen je igrom i oponašanjem svih članova sredine, vršnjacima i odraslima (Knežević, 1993).

Slika 1: žveglice

Slika 2: frula

Slika 3: rifljača s kuhačom

Slika 4: čegrtaljka

Slika 5: lončani bas

Slika 6: klepka

Slika 7: zujaljka

Slika 8: rogovi

Razlikujemo muziciranje na tradicijskim zvučnim igračkama koja su djeca sama izrađivala i koje su odrasli izrađivali za djecu. Neke zvukovne igračke mogu se poistovijetiti s pojmom glazbala te se mogu uvrstiti u odgojno-obrazovni proces (vidi sl. gore od 1 do 8). Žveglica ili frula jedinka smatra se mogućim glazbalom na kojem bi djeca započinjala glazbeno obrazovanje kao uvod u kompleksnije glazbeno obrazovanje (Miholić, 2014).

4. KREATIVNOST - STVARALAŠTVO

Pojmovi „kreativnost“ i „stvaralaštvo“ tema su mnogih znanstvenih i stručnih istraživanja. S obzirom na različite teorijske pristupe ne postoji u znanstvenom svijetu jedinstvena definicija niti kreativnosti niti stvaralaštva.

Nola (1987) smatra da je kreativnost izvor životne funkcije dok May (1975) prema Petrović-Sočo (2000, str. 3) opisuje kreativnost kao „proces unošenja nečeg novog u postojeće“.

Rojko (1996) ističe kako kreativno ponašanje prepoznajemo po radoznalosti i radosti, odnosno strasti za pronalaženjem, pri čemu je ta radoznalost motivirana intrinzično, potrebom za samoaktualizacijom, bez očekivanja da se postigne neki vanjski cilj.

Već Guilford i Lowenfeld (1958) prema Supek (1987) navode osam kriterija po kojima se prepoznaje kreativnost;

1. Osjetljivost na probleme, 2. Sposobnost da sačuvamo stanje prijemčivosti (receptivnosti), 3. Pokretljivost u reakcijama na vanjske utiske i doživljaje, 4. Originalnost, 5. Sposobnost preoblikovanja i drukčije upotrebe predmeta, drukčijeg ponašanja, 6. Sposobnost analize i apstrakcije. 7. Sinteza kao sposobnost povezivanja dijelova koji će dati novu cjelinu, novi smisao, novi oblik predmetima i mislima, 8. Koherentna organizacija, pomoću koje je čovjek sposoban dovesti u sklad svoje misli, svoju osjetljivost i zamjećivanje s vlastitom ličnošću.

Petrović-Sočo (2000) u članku o kreativnosti u djece piše kako prepoznati kreativnost kod pokreta, plesa, glazbe i ritma. Dijete voli pokrete i ples, potpuno se uživljava, ostaje dugo vremena u pokretu i plesu, može interpretirati pjesme i priče putem kreativnog plesa, intenzivno se uključuje u rad i ustrajno je u glazbenim i ritmičkim aktivnostima.

Autorica Buinac u svom tekstu „Književnost i dječje stvaralaštvo u riječi“ u knjizi „Dijete i kreativnost“ (1987, str. 213) ističe kako je dijete dok igra svoju igru, potpuno unutar iluzije. Ono gospodari njome i pokorava se pravilima koja izmišlja po svojoj mjeri prema snazi mašte i sposobnosti imaginarnog zamišljanja.

U tekstu „Kreativnost i stvaralaštvo u kurikulumu ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja“ autorice Anka Jurčević Lozančić i Daria Tot (2020) zastupaju stajalište:

„Suvremeno koncipiran kurikulum ranog odgoja i obrazovanja određuje se kao teorijska koncepcija koja se u odgojno obrazovnoj praksi konstruira i sukonstruira na temelju zajedničkog učenja, istraživanja i participacije svih sudionika odgojnog procesa“.

Iznimno je važno potaknuti dječje stvaralaštvo i kreativnost kroz različite aktivnosti i uvjete koji bi se trebali u tu svrhu organizirati jer kreativnost se ne može tumačiti kao posebno područje kurikula već kao sastavni dio cjelokupnog odgojno-obrazovnog procesa. Organizacijske uvjete i načine rada odgojitelja u dječje vrtiću trebalo bi dublje sagledati kako bi tijekom odgojno-obrazovnog procesa djetetov kreativni potencijal došao do izražaja te bio njegovan i razvijen na najoptimalniji način, oslušujući djetetove afinitete i poštujući njegovu individualnost.

Iz mnoštva literature moguće je zaključiti da je dijete stvaralac u više vidova umjetnosti, ali da nije umjetnik. Dijete igra svoju stvaralačku igru, a stvaraoceom ga čini izvornost i intenzitet mašte. Igra je jedna od najvažnijih djetetovih aktivnosti u životu i postoje brojni oblici u kojima se djeca ogledaju: dramske igre, igre riječima, glazbene igre, igre tijelom, likovne igre, igre s materijalom, matematičke igre. Kroz igru djeca pokazuju otvorenost za istraživanje na svoj originalan način. U radu s djecom uočeno je da generiranje novih ideja nastaje u poticajnoj sredini. Primjeri pozitivne prakse potvrđuju da bolje rezultate postiže sredina u kojoj je i sam voditelj aktivnosti kreativna osoba (npr. umjetnik). Voditelj aktivnosti (odgojitelj), mora voditi računa o specifičnostima svakog djeteta (kakvo ono stvarno jest) i upotrijebiti znanje, iskustvo, osjećaj, osjetljivost, umješnost i intuicije u pristupu dječjih kreativnih ideja da ne bi došlo do narušavanja autentičnog stvaralaštva.

Glazba je na bezbroj načina prisutna u životu djeteta od najranije dobi. S obzirom da djeca posjeduju urođeni glazbeni potencijal, a glazba je sveprisutna u životu djece i odraslih, potrebno je ukazati na značaj poticanja glazbeno-stvaralačkih aktivnosti. Sve te aktivnosti trebaju u konačnici voditi jednom cilju, a to je stvaralački čin. U poticajnom okruženju i ozračju glazbe mogu se postaviti temelji spontanog razvoja kreativnosti. Aktivno doživljavanje glazbe je osnova za početak tog razvoja. Svako slušanje, pjevanje i sviranje glazbe (tradicionalne ili umjetničke) vodi prema djetetovom spontanom izrazu i zanesenosti, tj. aktivnog stvaranja estetskih vrijednosti.

Elly Bašić u svom (FMP) konceptu ističe potpunu slobodu dječjeg glazbenog stvaralaštva kroz improvizaciju i eksperimentiranje. Glazbene aktivnosti putem igre mogu u potpunosti zaokupiti dijete i njegovu koncentraciju te stvoriti stanje u kojem se zabavlja, uživa i stvara. Tako kroz djetetov spontani glazbeni izraz dolazi do sinkretizma različitih umjetničkih područja.

Pri tome naglasak nije na rezultatu nego upravo na samom stvaralačkom procesu koji tako razvija djetetovu slobodu izraza, maštu, kreativnost te inventivnost općenito. Tako nastala sinkretička moć umjetnosti rezultat je slobode, nesputanosti i spontane reakcije pri učenikovom glazbenom izrazu putem improvizacije (Bačlija Sušić, 2013).

Bačlija Sušić (2018) ističe kako će glazbeno-stvaralački zanos doživljen u glazbi dijete možda prenijeti na neko drugo područje i na isti će način spontano stvarati neke nove vrijednosti. „Očuvana,

poticana i razvijena kreativnost na glazbenom planu stvara impulse koji se tzv. transferom kreativnosti mogu kasnije u životu iskazati na bilo kojem području“. (Bačlija Sušić, 2018, str.18).

Prenošenje tradicionalne (narodne) glazbe i ostalih elemenata narodnog stvaralaštva u odgojno-obrazovnom procesu ovisi o kompetencijama odgojitelja i senzibilitetu prema kulturi kraja kojem pripadamo, ima važnu ulogu u upoznavanju i očuvanju narodnog blaga te stvaranju temelja za buduće kreativne aktivnosti u kulturi.

Planirajući i postavljajući ciljeve u radu s djecom, odgojitelj kod odabira teme iz područja narodnog stvaralaštva pobuđuje interes djeteta za kulturnom baštinom, razvija kod djeteta pripadnost vlastitoj kulturi i tradiciji, njeguje interes za etnološko nasljeđe kraja u kojem živi, razvija i podržava dječju radoznalost za narodno stvaralaštvo i običaje, te potiče i podržava različite oblike izražavanja.

Projekt „Dajmo djeci korijene i krila“ u Dječjem vrtiću *Prečko* u Zagrebu primjer je pozitivne prakse poticanja dječjeg narodnog stvaralaštva. U odgojno-obrazovnom projektu Etnografskog muzeja u Zagrebu i Radija *Kaj*, darivanje tradicijskih igračaka i aktivnosti sa sadržajem folklornih elemenata su izrazito potaknule dječju znatiželju i maštu kroz dječje igračke, igre, plesove, pjevanje, modeliranje, crtanje, izrade tradicijskih instrumenata, izrade frizura u folkloru, uređenje oglavlja, izrade vezova u narodnim nošnjama, izrade i crtanje čipke, izrade ukrasa na kišobranima, oblačenje narodnih nošnji i plesanje u kolu.

5. PROJEKT „DAJMO DJECI KORIJENE I KRILA“

Etnografski muzej u Zagrebu jedan je od najstarijih čuvara i promicatelja hrvatske narodne baštine. Izložba „Svijet igračaka“, otvorena u prosincu 2012. godine, trajala je 6 mjeseci. U tom je razdoblju imala četrdeset tisuća posjetitelja čime je postala najposjećenijom izložbom u povijesti Etnografskog muzeja u Zagrebu. U tom vrlo uspješnom projektu predstavljene su dječje igračke kroz nekoliko izložbi, od kojih je središnja bila „Dječje igračke iz hrvatske baštine“ i koja je prikazala bogatstvo i raznolikost dječjih igračaka, poput motiva i materijala od kojih su igračke rađene, načine izrade, alate kojima su izrađivane, izrađivače i povijest nastanka (www.emz.hr/Izložbe/Prošle/2014/Projekt_Svijet_igračaka_5556).

Igračke, čija se izrada očuvala do današnjih dana na području Hrvatskoga zagorja, jedne su od najatraktivnijih proizvoda narodnog rukotvorstva Krapinsko-zagorske županije. Na taj je način jedno od tradicijskih umijeća dobilo na važnosti i trajnoj zaštiti. Umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračaka s područja Hrvatskoga zagorja upisano je na UNESCO-vu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

Zbog velikog interesa javnosti, tijekom 2013. godine, kao kulturno-obrazovna dopuna i nastavak projektu „Svijet igračaka“, nastala je edukativna i darovna akcija „Dajmo djeci korijene i krila“ (KORIJENI I KRILA – Dajmo djeci korijene i krila – odgojno-obrazovni projekt Etnografskog muzeja i Radija *Kaj*). Ovom inovativnom akcijom Etnografski muzej promiče svoje aktivnosti izvan muzejskog prostora i doprinosi razvoju kontakata s društvenim akterima iz različitih okruženja. Akcija se zasniva na kulturnim i edukativnim sadržajima putem kojih djeca vrtićke dobi upoznaju vrijednosti i značenja hrvatske baštine. Ideja je da odgojno-obrazovne ustanove diljem Hrvatske, poput vrtića, centara za nezbrinutu djecu, SOS dječjih sela i dječjih bolnica dobiju komplet drvenih igračaka te da se senzibilizira djecu na vlastitu baštinu. „Dajmo djeci korijene i krila“ na simboličan način ukazuje na važnosti nasljeđa i identiteta koji predstavljaju temelj za budućnost.

Projekt provode: Etnografski muzej Zagreb i Radio *Kaj*, a podupiru ga ustanove i tvrtke kroz društvenu odgovornost prema održivom razvoju, tradiciji i ekološkim vrijednostima zajednice (Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, župan i/ili gradonačelnik lokalne zajednice, Narodne novine, Hrvatske šume, Hrvatska gospodarska komora, Grad Zagreb).

Cilj projekta „Dajmo djeci korijene i krila“ je upoznati djecu vrtićke dobi s tradicionalnim igračkama, s ekološkim aspektom proizvoda od drva te s korijenima hrvatske tradicije u izradi dječjih igračaka. Također se želi promovirati ovaj tradicijski obrt kako bi se privuklo mlade buduće majstore u izradi tradicijskih drvenih igračaka, a time bi se osigurao i ostanak na reprezentativnoj listi UNESCO-a

(<https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/izdavacka-djelatnost/hrvatska-nematerijalna-kulturna-bastina-na-unesco-ovim-listama-19524/19524>).

Zamisao je da svaka dječja ustanova (vrtići, dječje bolnice, dječji domovi i sl.) u Hrvatskoj dobije komplet drvenih tradicijskih igračaka, promovirana redovnom radijskom emisijom i obogaćena prigodnom predstavom „Vilko i dlakavi čovjek“ u izvedbi zagrebačke udruge Laboratorij zabave.

U sklopu projekta „Dajmo djeci korijene i krila“, autorice Mirjane Drobina, u Dječjem su vrtiću *Prečko* u Zagrebu uručene tradicijske drvene igračke kao 103. podjela igračaka od početka provedbe projekta kojim su obuhvaćeni dječji vrtići diljem Hrvatske.

Darivanje igračaka i kazališna predstava održale su se u dvorani, u područnom objektu Dječjeg vrtića *Prečko* u Ulici Ive Tijardovića. Starije grupe koje su sudjelovale u primopredaji su: Ciklama, Visibaba, Ivančica, Vjeverica i Leptir.

Predstavica Narodnih novina koje su jedan od partnera projekta, poklonila je djeci set ekološkog likovnog materijala, a akciju je medijski popratio *Radio Kaj*.

Slika 9: Darivanje igračaka u Dječjem vrtiću *Prečko*

Donacija igračaka bila je poticaj za niz aktivnosti. Djeca su donosila igračke svojih roditelja kao i drvene igračke izrađene u Mariji Bistrici, a koje su imali kod kuće. Aktivnosti su se provodile u starijim skupinama gdje je projekt trajao mjesecima; u sobi dnevnog boravka, u predprostoru vrtića i na dvorištu vrtića. Djeca mlađe dobi sudjelovala su u aktivnostima prema svojim razvojnim mogućnostima.

Za potrebe ovog rada bit će prikazani primjeri dječjih aktivnosti potaknuti donacijom tradicijskih drvenih igračaka.

5.1. Primjeri tijeka aktivnosti dječjeg narodnog stvaralaštva kao poticaj za kreativnost i izražavanje u predškolskoj dobi

Slika 10: Igra s tradicijskim igračkama

Djeca aktivnim istraživanjem i rukovanjem tradicijskim igračkama dolaze do saznanja od kojih su materijala tradicijske igračke izrađene. Imenuju boju i teksturu: hrapavo - glatko, oštro i dovode predmete (namještaj za lutke i konje s kočijom) u međudnos. Uloga odgojitelja je promatranje djece kroz igru i manipulaciju igračkama, oslušivanje dječjih reakcija, odgovaranje na pitanja djece, poticanje na intrinzičnu motivaciju za spoznavanjem i učenjem, poticanje na uočavanje detalja oslikanih ukrasa te time produljivanje zanimanja za aktivnost.

Slika 11: Igra s tradicijskim igračkama

U međusobnoj igri s tradicijskim igračkama djevojčice uočavaju glatke i tvrde, te hrapave površine. Djeca pokazuju zanimanje za uočavanjem i osvještavanjem veličine, količine, dužine i težine. Svako je dijete započelo igru po vlastitom izboru igračke. Tijekom igre dječaci su se glasali poput konja. Djevojčice su razgovarale što će kuhati i raditi u kući.

Slika 12: Oformljen kutić s tradicijskim igračkama u sobi dnevnog boravka

Oformljen kutić s tradicijskim igračkama u sobi dnevnog boravka kao poticaj za osnaživanje kompetencija za cjeloživotno učenje.

Slika 13: Slobodna igra

Slobodna igra s tradicijskim igračkama. Djeca samoinicijativno, uz tradicijske igračke, uzimaju figurice ljudi i životinja. Kroz izražajne i intelektualne sposobnosti simboličke i imitativne igre oponašaju i uživljavaju se u različite situacije kroz likove iz poznatih priča uz usvajanje prostornih odnosa (I. B. Mažuranić: Čudnovate zgrade šegrta Hlapića).

Slika 14: Slobodna igra

U slobodnoj igri s ptčićom i avionom na štapu, djeca dijele prostor za igru i izmjenjuju informacije. Odgovorno se ponašaju prema samome sebi i igračkama. Razvijajući socijalnu i građansku kompetenciju kroz prava i pravila, djeca sudjeluju u donošenju i mijenjanju pravila u igri. U odnosu s vršnjacima konstruktivno rješavaju probleme, dogovaraju se, pregovaraju, održavaju pozitivan i prislan odnos. Sudjeluju u raspravama, te jasno i slobodno izražavaju svoje mišljenje.

Slika 15: Izložba crteža tradicijskih igračaka

Oformljen je i kutić s tradicijskim igračkama kao poticaj za likovno stvaralaštvo. Kroz aktivnosti potiče se razvijanje opažajno–praktičnog spoznavanja kroz veličinu, težinu, odnose među predmetima i razvijanje aktivno–stvaralačkog odnosa prema okolini kroz stalnost i dužinu pozornosti informirajući se o tradicijskim i kulturnim obilježjima.

Slika 16: Sviranje na tamburi (igračka)

Slika prikazuje dječake u igri s malom tamburom. Tijekom igre reproduciraju brojalice oponašanjem različitim pokretima usana i jezikom te ritmom. Time razvijaju motoričke sposobnosti ruku, šake i prstiju šake te opažaju svijet oko sebe senzornim modalitetima: dodirom, propriocepcijom, vestibularnim osjetom, sluhom i vidom. Sviranje na tamburi i pjevanje uz sviranje u dnevnoj je rutini dječaka.

Slika 17: Izrada tambure tehnikom kaširanja

Izradom glazbenih instrumenata tehnikom kaširanja djeca usvajaju pojmove i odnose među njima. Prepoznaju odnos težine materijala: lako – teško, mekoću materijala: tvrdo – meko, te osjete prilikom izrade:

suho – mokro, toplo – hladno. Prepoznaju također teksturu materijala: glatko – hrapavo, ili odnose: brzo – polagano, uočavaju bitna svojstva predmeta, otkrivaju principe rada. Kroz ekološku dimenziju cijelog procesa štedljivo se odnose prema prirodnim i materijalnim dobrima (pažljivo troše papir i vode brigu o prostoru oko sebe). Djeca izmišljaju tekst i uglazbljuju ga na poznatu pjesmu „Mali bratec Ivo i mala Marica“. Nizanje riječi i uglazbljivanje produljilo je aktivnost kaširanja jer je svatko dodao neku riječ (veseli, mali, tihi, plavi bratec Ivo i tanka, mirna, žuta Marica, ... , išli su u centar kupiti gusaka, mahuna, ...).

Slika 18: Upoznavanje djece s narodnom nošnjom

Slika 19: Imenovanje dijelova narodne nošnje

Slike 18 i 19 prikazuju upoznavanje djece s narodnom nošnjom te imenovanje i opisivanje dijelova nošnje. Djeca opažaju senzornim modalitetima, usredotočuju se na aktivnost i prepričavaju svoja iskustva (u grupi ima nekoliko roditelja koji su aktivni članovi KUD-a). Djeca iskazuju unutarnju motivaciju za spoznavanje i učenje. Kroz aktivnost oblačenja nošnje kod većine djece javlja se i potreba za plesnim pokretima, djeca međusobno uspostavljaju uzajamne odnose s vršnjacima i time ostvaruju pripadnost grupi.

Slika 20: Dječja narodna nošnja

Na slici 20 prikazana je dječja narodna nošnja izložena u sobi dnevnog boravka koja služi kao poticaj za igru, dramatizaciju, likovno stvaralaštvo, prepoznavanje i imenovanje pojmova o materijalnim i duhovnim dobrima, tradicijskim i kulturnim obilježjima. Uz nošnju djeca proširuju svoja iskustva. Uspoređuju i imenuju količinu, dužinu, težinu, dio, cjelinu, polovicu. Broje s pridruživanjem više elemenata. Uz nošnju (koju dijete može obući) dijete inicira i organizira vlastitu aktivnost (dramatizacija, ples).

Slika 21: Ukrasni elementi narodne nošnje

Kroz uređivanje ukrasnim elementima narodne nošnje djevojčice uspoređuju detalje, imenuju boje, uočavaju grafičke znakove, stječu pojmove o oblicima, imenuju krug, kvadrat, trokut, razlikuju odnos ispred

- iza, između i sa strane. Ukrasni elementi su poticaj za pjesmu „Mi smo djeca vesela“. Boje na ukrasima i sloboda izbora uređivanja ukrasnim elementima potiču kod djece dobro raspoloženje i djeca stvaraju nove plesne pokrete. Pjesma je djeci poznata od ranije.

Slika 22: Uređivanje frizura u folkloru

Kao dio tradicionalnog načina odijevanja i uređivanja su i frizure. Učenje o frizurama potaknulo je aktivnost pletenja pletenica u slobodnoj igri boravka u sobi i na terasi vrtića. Djevojčice sudjeluju u uređenju kose dobrovoljno i spontano kroz životne i praktične radne aktivnosti, kroz druženje i društveno-zabavne, umjetničke aktivnosti, istraživačko–spoznajne i specifične aktivnosti za razvijanje motoričke sposobnosti ruku, šake i prstiju šake.

Slika 23: Katalog s ogavljljima u folkloru

U kutiću s tradicijskim igračkama djeca promatraju različitosti nošnje i oglašlja uočavajući ljepotu izraza. Odgojitelj potiče djecu na izražavanje o dojmu pri čemu djeca komentiraju boje i dijelove nošnji, preklapanje materijala i detalje na ukrasima. Pokazuju interes za suradnički rad, sudjeluju u raspravama, te jasno i slobodno izražavaju svoje mišljenje, prihvaćaju mišljenje drugog, daju ideje, uočavaju i povezuju prikazano s predmetima oko sebe povezujući život ljudi, kulturu i običaje.

Slika 24: Izrada narodnog veza (razvijanje fine motorike)

Usmjerenost djece na izradu veza. Djevojčica i dječak uživaju u procesu rada i zainteresirani su za uspjeh u onome što rade. Inicijativom i poduzetnošću djeca pokazuju spremnost na toleranciju prema onome s kim surađuju prihvaćajući drugačija rješenja. Stječu pojmove u prostornim odnosima (gore - dolje, ispred - iza, ispod - iznad, u, na, naprijed – natrag, između). Kod djece se primjećuje unutarnja motivacija za učenjem kroz postavljanje pitanja, uočavanje detalja i različitosti motiva. Zanimanje za motive iskazuju kroz brojanje rupica na podlošku i izboru boja vune, provlačenjem igle s gornje ili donje strane ili preskakivanjem rupica.

Slika 25: Slikanje šestinskog kišobrana

Kroz likovno stvaralaštvo djeca prepoznaju i imenuju pojmove o materijalnim i duhovnim dobrima, tradicijskim i kulturnim obilježjima. Usmjeravaju pozornost i usredotočuju se na određenu aktivnost, koncentrirani su na zadatak, reproduciraju detalje vizualnih podražaja (šestinski kišobran) koristeći se pojmovima prostornih odnosa.

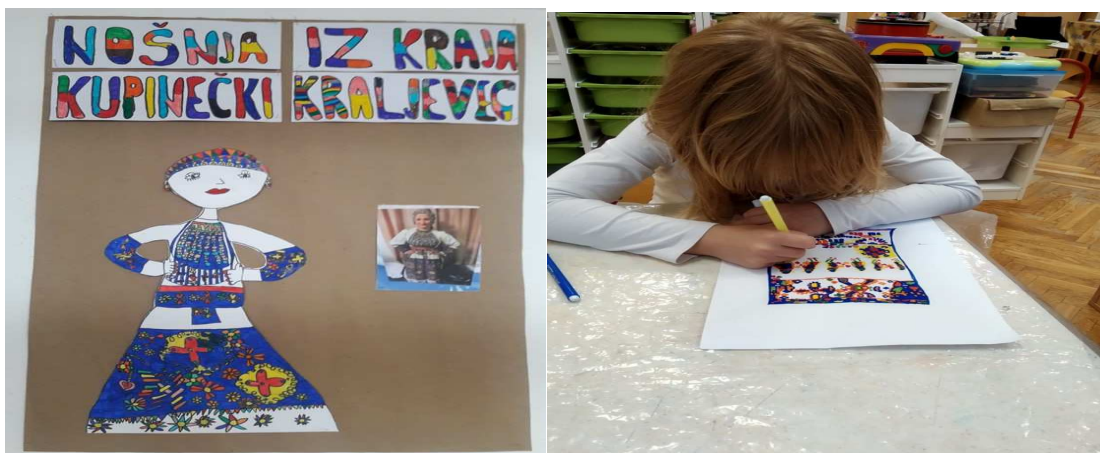
Slika 26: Isprobavanje dječjih narodnih nošnji

Djeca oblače narodnu nošnju. Sudjeluju u raspravama o načinu oblačenja, odgovorno se ponašaju prema sebi i imovini, te pomažu onima kojima je pomoć potrebna. Međusobno daju i primaju komplimente.

Slika 27: Presentacija dječjih narodnih nošnji

Djeca u narodnoj nošnji pokazuju mlađoj djeci elemente nošnje. Imenuju dijelove i detalje nošnje.

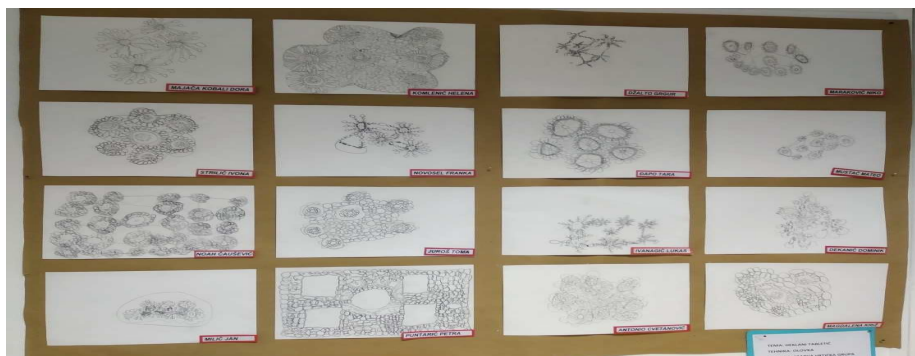
Slika 28: Crtanje narodne nošnje

Kroz likovno stvaralaštvo djevojčice doživljavaju, razumiju i stvaraju poruke likovnim sredstvima kroz osjetljivost za osnovne likovne elemente (crte, plohe, boje). Koriste flomaster za izražavanje osobnih doživljaja, razumiju likovnu kreativnost kroz različita stvaralačka područja. Crtajući, djevojčice su pjevale spontane vlastite motive kratkih melodija.

Slika 29: Crtanje čipke

Djevojčica crta čipku i dobro uočava detalje na vizualnim predlošcima, smjeru i orijentaciji ornamenta, te sličnosti i razlike. Sigurno povlači vodoravne, okomite i kose crte. Linije su jasne i kontinuirane. Unutar omeđenog prostora precizno povlači crte. Dobro integrira vizualne podatke i motornu izvedbu. Točno precrtava jednostavnije likove i geometrijske oblike interpretirajući čipku u svoje umjetničko djelo.

Slika 30: Izložba crteža čipki

Nakon likovnih aktivnosti priređena je izložba dječjih radova na panou u sobi dnevnog boravka koja prikazuje dobro integrirane vizualne podatke i motornu izvedbu crtanja jednostavnih likova i geometrijskih oblika organiziranih i razmještenih na papiru. Uz odgojiteljicu, u postavljanju izložbe podjednako su sudjelovali i pomagali dječaci i djevojčice. Djeca su međusobno komentirala sličnosti i različitosti nacrtane čipke.

Slika 31: Izrada licitarskih motiva (kaširanje, oslikavanje, lijepljenje)

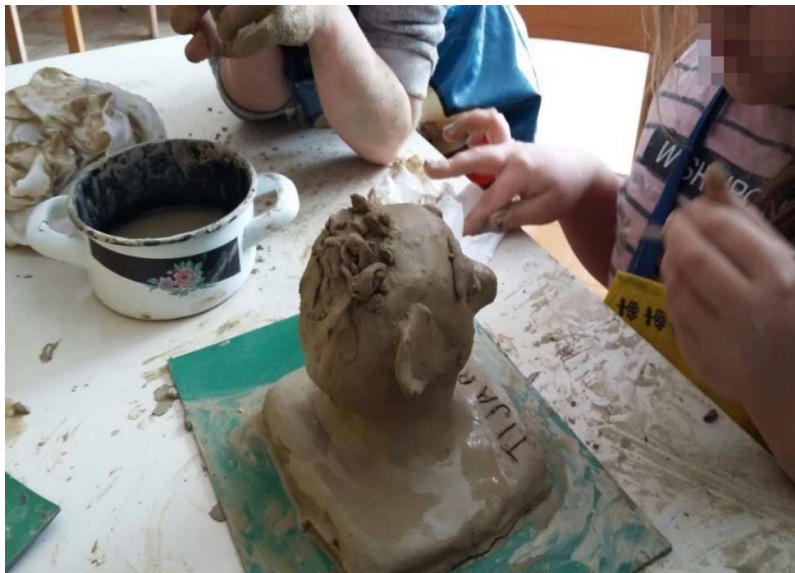
Djeci su u svakodnevnom boravku u vrtiću dostupni licitari koji potiču interes o lokalnoj i nacionalnoj kulturnoj baštini Marije Bistrice. Približavajući običaje Marije Bistrice, odgojitelji s djecom izrađuju licitare od tijesta. Djecu zanima kako nastaju licitari, od čega su, kako se izrađuje tijesto, koliko je potrebno brašna, vode, šećera, soli, meda; kako nastaje crvena boja te kako se ukrašava licitar. Ukrašavanje licitara djeci je omogućeno i kroz aktivnost kaširanja pri čemu djeca usvajaju namjenu upotrebe licitara kroz njihovo korištenje u ukrašavanju božićnih jelki i onih koji su namijenjeni darivanju bližnjih povodom

posebnih prigoda. U izradi licitara od tijesta kao i u aktivnosti kaširanja djeca sudjeluju s velikim zanimanjem. Bojanje i ukrašavanje licitara je aktivnost u koju se uključuju i djeca mlađe dobi (3 i 4 god.).

Slika 32: Izložba licitararskih radova

Izložbom licitarskih radova djeca sudjeluju u osvještavanju kulturnog identiteta kroz umjetnička djela i segmente kulturne baštine.

Slika 33: Modeliranje skladatelja Ive Tijardovića

Uz aktivnost modeliranja glinom djeca slušaju skladbe Ive Tijardovića: Arija Marice (Tonči moj dragi Tonči); Daleko me biser mora; Marice dušo, Marice slatka. Proces je iniciran djetetovom idejom da se napravi bista skladatelja čije ime nosi naziv ulice u kojoj je vrtić.

Slika 34: Radionica izrade igračaka

Slika 35 i 36: Radionica s roditeljima

Slike 26 – 28 prikazuju radionicu izrade igračkaka i lutki na štapu. Uključivanjem roditelja u proces učenja i razvoja kroz životno–praktične i radne aktivnosti, djecu se potiče na druženje; društveno-zabavnim aktivnostima, govorom i scenskim izražavanjem. Kroz radionicu i druženje s roditeljima djeca jačaju socijalne vještine s vršnjacima i odraslima, rješavaju probleme i dogovaraju se oko detalja kod izrade lutke. Uz roditelje djeca lakše pokazuju smisao za humor.

Tijekom aktivnosti provedenih kroz projekt „Dajmo djeci korijene i krila“ provodile su se i glazbene aktivnosti. U nastavku ovoga rada bit će prikazani određeni glazbeni primjeri i načini njihove provedbe.

5.2. Izvedbe pjesama, plesova i igara

Zapis: Božo Potočnik

Mali bratec Ivo i mala Marica

Narodna iz Međimurja

Ma- li bra- tec I - vo i ma- la Ma- ri - ca. Bi- li su u vr - tu i
bra- li ja - bu - ka. Tre- sli su, tre - sli su pu - nu ko - ša - ru.

Djeca plešu u kolu i na riječi "tresli su" stanu i plješću rukama u ritmu. Drugi puta plešu u kolu i na riječi "tresli su" stanu i plješću rukama o koljena. Treći puta plešu u kolu i na riječi "tresli su" uhvate se u par i držeći se za ruke "tresu" u ritmu.

Slika 37: Izražavanje pokretom na poticaj pjesme

U izvedbi narodne pjesme iz Međimurja „Mali bratec Ivo i mala Marica”, djevojčica i dječak mijenjaju elemente plesa. Promjena je dobro prihvaćena i u ples se uključuju vršnjaci iz grupe. Djeca sudjeluju u raspravama oko kreiranja elemenata plesa, te jasno i slobodno izražavaju svoje mišljenje.

Sunce sije, kiša će

Narodna

Sun - ce si - je ki - ša će, ba - ba pe - će ja - ja,
me - ni pol te - bi pol a za ma - mu cije - lo.

Djeca stoje u krugu. Na tekst “sunce sije” dižu ruke, a na tekst “kiša će” spuštaju ih. Na 2. frazu vrte rukom kao da kuhaju. Na motiv “meni pol” pljesnu rukama ispred sebe. Na tekst “tebi pol” pljesnu rukama iza sebe. Na zadnju frazu okrenu se oko sebe. (Gospodnetić, 2015, str. 347)

Slika 38: Osmišljavanje plesa na poticaj pjesme

U aktivnostima osmišljavanja plesa na tekst narodne pjesme „Sunce sije, kiša će“, djeca se izražavaju slobodno i s povjerenjem. Strpljivi su i čekaju na red, slobodno koriste i kreću se u prostoru za igru.

Zapis : Božo Potočnik

Zginula je pikuša

Narodna iz Međimurja

Zgi - nu - la je pi - ku - ša z de - ve - te - ro mla - di
K to - mu de - vet paj - ce - kov vu vr - bju se zme - li

tro - je do - šlo, tro - je ni, tro - je ni - gdar ne - bo
šest je bi - lo pi - ka - sti tri pak čr - no be - li.

Djeca pjevaju prvi stih u mjestu te se zatim kreću u kolu, dvoje po dvoje. U ponavljanju se kreću jedan prema drugome i na kraju zaplješću tri puta.

Slika 39: Ples uz pjesmu

Kroz narodni ples i pjesmu iz Međimurja „Zginula je pikuša“ djeca u narodnoj nošnji slobodno i s povjerenjem pristupaju jedni drugima. Imaju povjerenje u sebe i u svoje sposobnosti. U aktivnosti su dobro raspoloženi i ponašaju se asertivno te poštuju odraslu osobu (odgojiteljicu). Izvode djelo iz kulturnog nasljeđa za djecu. Pokazuju interes za ponavljanjem.

Zapis: Božo Potočnik

Zaspal Janko

Narodna iz Zagorja

Za - spal Jan - ko pod ja - blan - kom, za - spal Jan - ko
Tud se še - ću tri de - kli - ce med so - bom su
Naj - star - ja bi prs - ten šte - la, naj - ster - ja bi
pod ja - blan - kom uz njeg pa - da vo - ska ste - za
go - vo - ri - le kaj bi ko - ja naj vo - li - la
prs - ten šte - la, a naj - mlaj - ša pa - met - nej - ša
uz njeg pa - da vo - ska stez
kaj bi ko - ja naj vo - lil.
svo - ga Jan - ka ra - da bi.

U narodnoj pjesmi iz Zagorja „Zaspal Janko“ jedno dijete leži na podu kao Janko. Iz daljine dolaze tri djevojčice i pjevaju. Ostala djeca hodaju iza njih pridružujući im se. Na kraju pjesme jedna djevojčica prima Janka za ruke.

Slika 40: Igra s plesom

Djevojčice u igri s plesom u međusobnoj su interakciji. Pjevajući pjesmu u igri prate tekst.

Ftiček veli

Narodna iz Međimurja

Fti - ček ve - li, fti - ček ve - li, da se že - nil bo - de.
Ze - mi me - ne, ze - mi me - ne, pre - pi - sa - nu fti - cu.
Ne - maš hi - žu, ne - maš hi - žu, kak ni ja si - ro - mak.

A, a, a, da se že - nil bo - de
A, a, a, pre - pi - sa - nu fti - cu.
A, a, a, kak ni ja si - ro - mak.

Djeca stoje u dva reda, pjevaju i njišu se. Na drugu strofu zamijene mjesta. Na sljedeću promjenu držeći se za ruke nastavljaju pjevati. (Gospodnetić, 2015, str. 407)

Narodnu pjesmu iz Međimurja „Ftiček veli“ djeca izvode kad je u grupi podjednako djevojčica i dječaka. Pjesma se povezuje s igrom „Stara košara“ gdje ih stajanje u dva reda podsjeća na izvođenje te igre. Nakon pjesme se često igra igra „Stara košara“ (U igri moraju sudjelovati djevojčice i dječaci. Dječaci stoje u vrsti sa jedne strane, a djevojčice nasuprot njih u drugoj vrsti. Svaki dječak pojedinačno dolazi do djevojčice koja mu se sviđa i nakloni joj se. Ako djevojčica uzvratu naklonom oni postaju par, ali ako djevojčica dječaku okrene leđa on se ponovo vraća u vrstu i čeka novu priliku. Kad se svi parovi popune, mora ostati jedan dječak ili djevojčica bez para i on postaje „stara košara“. Djeca u parovima stoje jedan iza drugoga s podignutim rukama, a dječak „stara košara“ treba protrčati ispod njihovih ruku i to što brže, jer ga ostali za to vrijeme drugom rukom tuku po stražnjici. Igra se ponavlja, ali sada djevojčice biraju).

Mi smo djeca vesela

Zapis : Božo Potočnik

Narodna iz Podravine

Mi smo dje - ca ve - se - la u ze - le - noj ba - šti
mi se zna - mo i - gra - ti i u fru - lu svi - ra - ti.
Fru - la, fru - la fru - la - la, zum - ba, zum - ba zum - ba - la,
hop, znaj da ži - vi na - še se - lo ve - se - lo.

Djeca plešu u kolu. Na refrenu stanu i oponašaju sviranje frule, pljesnu, okrenu se oko sebe te prime za ruke.

Narodna pjesma iz Podravine „Mi smo djeca vesela“ je dobro prihvaćena kod djece. Dječaci su više usredotočeni na dio pjesme gdje se pojavljuje pljesak i okret. Izvođenje pjesme i plesa podjednako je moguće sa i bez djevojčica.

Čvorak

Narodna

Čvo - rak, čvo - rak slu - šaj sa - da ka - ko pje - va na - ša Na - da.
Hajd' po - go - di tko je to pa ćeš i - ćí na mje - sto.

Djeca se kreću u kolu držeći se za ruke, a u sredini je čvorak zavezanih očiju. Na kraju svi stanu, a čvorak ide do jednog djeteta i opipom pokušava pogoditi njegovo ime. Ako u nekoliko pokušaja ne uspije pogoditi, odgajatelj mu može pomoći savjetima. (Gospodnetić, 2015, str. 351)

U izvedbi narodne pjesme „Čvorak“ djeca sudjeluju s velikim zanimanjem. Podjednako ih veseli biti čvorak i stajati u sredini zavezanih očiju, kao i biti dijete koje se pogađa.

Igra kolo

Narodna iz Slavonije

I - gra ko - lo, i - gra ko - lo u dva - de - set i dva,
U - zmi Ma - ro, u - zmi Ma - ro ko - ga ti je dra - go,
u tom ko - lu, u tom ko - lu l'je - pa Ma - ra i - gra.
sa - mo ne - moj, sa - mo ne - moj ko - ga ne - maš ra - do

Djeca igraju kolo, a u sredini je imenovano dijete. Na drugu kiticu dijete bira suigrača s kojim pleše do kraja pjesme. Na kraju djeca često dodaju: „sad se vidi, sad se zna, tko se kome dopada”. (Gospodnetić, 2015, str. 352)

„Igra kolo“ je narodna pjesma iz Slavonije koju djeca često igraju na dvorištu vrtića. Samoinicijativno se okupljaju i dogovaraju tko će biti u sredini kola. Ako se u aktivnost uključuju mlađa djeca (braća ili sestre) primjećuje se da mlađi uvijek stoje u kolu jer ih stariji ne puštaju u sredinu.

5.3. Izvedbe aktivnosti za djecu rane dobi

Zapis: Božo Potočnik

Ringe, ringe raja

Narodna iz Slavonije

Rin - ge, rin - ge ra - ja, pe - če ba - ba ja - ja.
a - ko ni - je pe - če - no, ka - ži ba - bi ku - ha - no.
U - šu - šu, šu.

Djeca se kreću u kolu držeći se za ruke. Na zadnju frazu čučnu.

Slika 41: *Djeca u kolu*

Uz pjesmu „Ringe, ringe raja” djeca rane dobi stvaraju formaciju kola. Prihvaćaju upute odgojiteljice i slobodno i s povjerenjem pristupaju kolu. Pokazuju spremnost za igru s vršnjacima, opažaju svijet oko sebe dodirrom, vestibularnim osjetom, sluhom i vidom. Uspješno reproduciraju pjesmu.

Slika 42: Dramatizacija uz aplikacije vezane uz godišnje doba.

Povodom obilježavanja jesenske svečanosti u vrtiću, ptičice na štapu bile su poticaj za izradu aplikacija na štapu (list na štapu). Mogućnost da svako dijete drži svoj list na štapu i da se izražava cjelokupnom motorikom kroz plesne aktivnosti, dramske aktivnosti, govorom lica, ruku, cijelog tijela za

djecu sa slabije razvijenim socijalnim vještinama ova aktivnost je dobar primjer da dijete slobodnije i s povjerenjem pristupi drugoj djeci svladavajući lakšu frustraciju nepripadanja grupi.

Slika 43: Ples pisanja. Izvođenje pokreta uz glasove, zvukove, stihove i glazbu.
Dijete izvodi pokrete onako kako može s obzirom na svoje osobno iskustvo i motoričku spretnost.

Ples pisanja kao poticaj na uključivanje u svakodnevne aktivnosti nesigurnije i sramežljive djece. Ples pisanja uključuje radnje i pokrete koji svojim ponavljanjem potiču razvoj sigurnosti i samopouzdanja. (Kovačić, Škegro, 2015).

Slika 44: Sviranje na instrumentima

Korištenje instrumenata, osobito kod djece rane dobi, olakšava prilagodbu na vrtić. Razvojem motoričkih sposobnosti kroz sviranje na instrumentu i glazbu s pokretom, igrom i plesom, razvojem glasovnih i govornih jezičnih sposobnosti, te poticanjem igre, plesa i glazbenog stvaralaštva kod djece njegujemo samostalnost i neovisnost, osobito kod prihvaćanja odvajanja od roditelja pri dolasku djeteta u jaslice.

Slika 45: Integracija glazbe, pokreta i dramskog izraza.

U slobodnoj igri na dvorištu vrtića djeca se kreativno izražavaju kroz pokret i osmišljavaju jednostavne i kratke melodije.

6. INTERPRETACIJA PROJEKTA

Projekt „Dajmo djeci korijene i krila“ proveden u Dječjem vrtiću *Prečko* u Zagrebu primjer je dobre prakse da dječje narodno stvaralaštvo treba njegovati u predškolskom odgoju. Raznolikost sadržaja i aktivnosti od iznimne je koristi u radu s djecom. Osim upoznavanja s kulturom i tradicijom, djeca su iskazala svoju kreativnost u crtanju, modeliranju, igri, pjesmi i plesu, sviranju, raznim igrama, izradi igračaka i drugim elementima narodne tradicije. Uočena je usmjerenost i fokusiranost na stvaralački proces te izrazita motiviranost za nove aktivnosti i stjecanje znanja.

Prenošenje znanja u dječjem narodnom stvaralaštvu najviše ovisi o kompetencijama odgojitelja. Važno je osvješčivati i poučavati nove naraštaje njihovoj kulturnoj tradiciji kako bi se povezali sa vlastitim kulturnim identitetom, ali uvažavajući i učeći o vlastitoj tradiciji, naučili poštivati i tradiciju drugih naroda i kultura.

7. ZAKLJUČAK

Dječje narodno stvaralaštvo je bogato, raznovrsno i kreativno. Kroz igru koja je jedna od najvažnijih djetetovih aktivnosti dijete pokazuje otvorenost za istraživanje. Akcija „Dajmo djeci korijene i krila“ uključila je starije grupe u provedbu projekta. Djeca rane dobi sudjelovala su u aktivnostima prema razvojnim mogućnostima. Donirane igračke bile su poticaj za niz aktivnosti u kojima se djeca izražavaju, stvaraju iskustva, te kreiraju vlastite igre i načine izražavanja kroz pjesmu, pokret i likovnost razvijajući socijalne vještine i stvarajući prva prijateljstva.

Projekt je trajao kroz cijelu pedagošku godinu u starijim grupama. Prema interesu djece i odgojitelja, aktivnosti vezane uz tradicijsko stvaralaštvo prisutne su i danas u mlađim grupama. Formiranje kutića s tradicijskim igračkama i mogućnost proučavanja narodnog veza i narodne nošnje u sobi dnevnog boravka kao i u predvorju vrtića, pokazalo se kao dobar poticaj za dječje stvaralaštvo. Djeca su u jutarnjem okupljanju, već kod samog dolaska u vrtić, započinjala igru prema vlastitom interesu. Djevojčice su veći interes pokazale za likovnim stvaralaštvom. U slobodnoj igri, dječaci su koristili kočije, namještaj i dječje instrumente. Igre u pokretu, igre s pjevanjem i slušanje glazbe, provodilo se u vremenu nakon doručka i na dvorištu vrtića. U tim su aktivnostima podjednako sudjelovale djevojčice i dječaci. Dogovarali su se za osmišljavanje novih pokreta i u tome su svi uživali. Atmosfera je bila ugodna jer su djeca bila sretna i zabavljala se.

Kroz dječje narodno stvaralaštvo kao poticaj za kreativnost i izražavanje uočilo se da djeca sa slabije razvijenim socijalnim kompetencijama uspješnije uspostavljaju kontakt s vršnjacima. Kroz sudjelovanje u igrama i aktivnostima sva su djeca imala osjećaj pripadnosti grupi i svatko je imao barem dva prijatelja.

Kroz socijalno-kulturnu dimenziju osvještava se važnost sadržaja poput dječjih prava, mira, sigurnosti, ravnopravnosti, kulturne raznolikosti, sudjelovanja, nenasilnog rješavanja sukoba i empatije, te je važno naglasiti da njegujući kulturnu baštinu i održivi razvoj osnažujemo djecu i društvo dajući im vrijednosti i osnovne vještine koje pomažu u rađanju održive budućnosti. Njegujući identitet i pripadnost zajednici, djeci dajemo korijene potičući ih na različite oblike stvaralačkih prerada doživljaja i iskustva u nizu umjetničkih područja i izražajnih medija.

LITERATURA

1. Anić, V. (2007). *Rječnik hrvatskog jezika*. Zagreb: Europapress Holding d.o.o. i Novi Liber d.o.o.
2. Bačlija Sušić, B. (2018). Dječje glazbeno stvaralaštvo: stvaralački i autotelični aspekt. *Metodički ogledi* Vol. 25, No. 1, 63 - 68.
Preuzeto 2. prosinca 2020. godine s https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=317325.
3. Bačlija Sušić, B. (2016). Komparacija ideja funkcionalne muzičke pedagogije i temeljnih glazbeno pedagoških koncepata s početka 20. stoljeća: *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, Vol. LXII, No. 1, 2016.
Preuzeto 31. siječnja 2021. godine s <https://hrcak.srce.hr/165131>
4. Bašić, E. (1957). *Muzički izraz djeteta*. Zagreb: Izdavački zavod JAZU.
5. Bašić, E. (1970). Zadaci i perspektive u istraživanju dječjeg stvaralaštva. *Bilten Kongresa Folklorista Jugoslavije*. Poreč
6. Badurina, A. (1979). *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, SN Liber, Institut za povijest umjetnosti.
7. Buinac, M. (1987). Dijete i kreativnost (str. 209 - 233). L. Kroflin, D. Nola, A. Posilović, R. Supek (Ur.), *Književnost i dječje stvaralaštvo u riječi*. Zagreb: Globus: Zagreb.
8. Cossetto, E. (1964). *Ladarke*. Savez muzičkih društava i organizacija Hrvatske. Zagreb
9. Čapo Žmegač, J.; Muraj, A; Vitez, Z.; Grbić, J.; Belaj, V. (1998). *Etnografija*. Zagreb: Matica Hrvatska.
10. Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Mali profesor d.o.o.
11. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje (2020). Leksikografski zavod *Miroslav Krleža*. Pristupljeno 20. prosinca 2020. godine na <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=20034>.

12. Ivančan, I. (1989). *Narodni plesni običaji Podravine 1*. Zagreb: Kulturno-prosvjetni Sabor Hrvatske.
13. Jurčević Lozančić, A.; Tot, D. (2020). Kreativnost i stvaralaštvo u kurikulumu ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. *Croatian Journal of Education. Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*. (str. 25 – 34). Vol. 22. No. Sp. Ed. 1, 2020.
Preuzeto 17. veljače 2021. godine s https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=360797.
14. Knežević, G. (2005). *Srebrna krila, zlaten kotač*. Zagreb: Ethno d.o.o.
15. Knežević, G. (1993). *Naše kolo veliko*. Zagreb: Ethno d.o.o.
16. Knežević, G. (1988). *Šećem, šećem drotičko*. Zagreb: Kulturno prosvjetni sabor Hrvatske.
17. Knežević, G. *Hrvatska tradicijska kultura i njezina primjena u pedagoškom procesu*. Preuzeto 20. kolovoza 2020. godine s https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/images/stories/dokumenti/G_Knezevic_sazetak.doc
18. Kovačić, M.; Škegro, M.; (2015). Ples pisanja. Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima, Vol.20 No. 77/78, 2015. Preuzeto 1. ožujka.2021. s <http://hrcak.srce.hr/169922>
19. Kuhač, F. K. (1878). *Južno – slovjenske narodne popijevke*. Knjiga I, II i III. Zagreb: Tiskara i litografija C.Albrechta.
20. Levy Zumwalt, R. (1999). *The Complexity of Children's Folklore* u Sutton-Smith, Brian. *Children's folklore: A source book*. (str. 23 – 47). Logan, Utah: Utah State University Press.
21. Manasteriotti, V. (1986). *Muzički odgoj na početnom stupnju: metodske upute za odgojitelje i nastavnike razredne nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
22. May, R. (1975). *The courage to create*. New York: W.W. Norton
23. Miholić, I. (2014.). *Igračke za djecu i dječje zvučne igračke – suveniri i/ili glazbala*.

Etnološka istraživanja. No. 18/19, 2014. (str. 89 – 101). Preuzeto 31. siječnja 2021. godine s <https://hrcak.srce.hr/133473>.

24. MZOS (2014). *Odluka o donošenju Nacionalnog kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Narodne novine 5/2015. Preuzeto 8. veljače 2021. godine s www.nn.hr.

25. D. Nola, L. Kroflin, A. Posilović, R. Supek (1987). *Dijete i kreativnost*. Zagreb: Globus.

26. Petrović – Sočo, B. (2000). *Kreativnost. Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 6. No. (str. 23 – 24). Preuzeto 30. siječnja 2021. godine s <https://hrcak.srce.hr/181993>

27. Potočnik, B. – *Iz privatne zbirke OKUD „Trešnjevka“ - Zagreb*

28. Rojko, P. (1996). *Metodika nastave glazbe: teorijsko - tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera. Pedagoški fakultet.

29. Supek, R. (1987). *Priroda ljudske kreativnosti. Dijete i kreativnost*. (str. 46 – 63). L. Kroflin, D. Nola, A. Posilović, R. Supek (Ur). Zagreb: Globus.

30. Šumanović, M., Filipović, V., Sentkiralji, G. (2005). *Plesne strukture djece mlađe školske dobi. Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. Vol. LI. No.14, 2005. Preuzeto 31. siječnja 2021. godine s <https://hrcak.srce.hr/25067>.

31. Temkov, K., Pevelić J. (2010). *Stvaralaštvo. Medix: specijalizirani medicinski dvomjesečnik*. Vol. 16. No 87/88, 16-16. Preuzeto 2. prosinca 2020. godine s <https://hrcak.srce.hr/59775>.

32. Žganec, V. (1935). *Hrvatske narodne pjesme i plesovi*. Sv.1. Zagreb: Seljačka sloga.

33. Žganec, V. (1990). *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja*. Knjiga 1. Zagreb: Zavod za istraživanje folkloru.

34. Žganec, V. (1992). *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja*. Knjiga 2. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.

POPIS SLIKA

Slika 1: Žveglice

Slika 2: Frula

Slika 3: Rifljača s kuhačom

Slika 4: Čegrtaljka

Slika 5: Lončani bas

Slika 6: Klepka

Slika 7: Zujaljka

Slika 8: Rogovi

Slika 9: Primopredaja igračkama u Dječjem vrtiću

Slika 10: Igra s tradicijskim igračkama

Slika 11: Igra s tradicijskim igračkama

Slika 12: Oformljen kutić s tradicijskim igračkama u sobi dnevnog boravka

Slika 13: Slobodna igra

Slika 14: Slobodna igra

Slika 15: Izložba crteža tradicijskih igračkama

Slika 16: Sviranje na tamburi (igračka)

Slika 17: Izrada tambure tehnikom kaširanja

Slika 18: Upoznavanje djece s narodnom nošnjom

Slika 19: Imenovanje dijelova narodne nošnje

Slika 20: Dječja narodna nošnja

Slika 21: Ukrasni elementi narodne nošnje

Slika 22: Uređivanje frizura u folkloru

Slika 23: Katalog s oglavljima u folkloru

Slika 24: Izrada narodnog veza (razvijanje fine motorike)

Slika 25: Slikanje šestinskog kišobrana

Slika 26: Isprobavanje dječjih narodnih nošnji

Slika 27: Prezentacija dječjih narodnih nošnji

Slika 28: Crtanje narodne nošnje

Slika 29: Crtanje čipke

Slika 30: Izložba crteža čipki

Slika 31: Izrada licitarskih motiva (kaširanje, oslikavanje, ljepljenje)

Slika 32: Izložba licitararskih radova

Slika 33: Modeliranje skladatelja Ive Tijardovića

Slika 34: Radionica izrade igračaka

Slika 35-36: Radionica s roditeljima

Slika 37: Izražavanje pokretom na poticaj pjesme

Slika 38: Osmišljavanje plesa na poticaj pjesme

Slika 39: Ples uz pjesmu

Slika 40: Igra s plesom

Slika 41: Djeca u kolu

Slika 42: Dramatizacija uz aplikacije vezane uz godišnje doba

Slika 43: Ples pisanja. Izvođenje pokreta uz glasove, zvukove, stihove i glazbu.

Dijete izvodi pokrete onako kako može s obzirom na svoje osobno iskustvo i motoričku spretnost.

Slika 44: Sviranje na instrumentima

Slika 45: Integracija glazbe, pokreta i dramskog izraza.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, dolje potpisana Ana Zlatić, ovime izjavljujem kako je ovaj diplomski rad isključivo rezultat mog samostalnog rada te kako se oslanja na navedenu literaturu.

Također, izjavljujem da niti jedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno ne krši bilo čija autorska prava. Nadalje, izjavljujem, da niti jedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica
